

Biljana S. Karaman, *Biološki fakultet, Skopje*

PRILOG POZNAVANJU FAUNE ODONATA SJENICE (SRBIJA)

ABSTRAKT

Kako do sada nema naučnih podataka o fauni *Odonata* (vilini konjici) iz regiona Sjenice (Srbija), to su izvršena preliminarna istraživanja i nađeno je 7 vrsta: *Coenagrion puella* (L. 1758), *Ischnura elegans* (V. d. L. 1820), *Enallagma cyathigerum* (Charp. 1840), *Platycnemis pennipes* (Pallas 1771), *Aeschna cyanea* (Müller 1764), *Sympetrum flaveolum* (L. 1758) i *Calopteryx virgo* (L. 1758).

ABSTRACT

Comme il n' existe pas de données scientifiques sur la faune des Odonates de la region de Sjenica (Serbie), la recherche preliminaire ont été réalisé et 7 espèces sont decouvert: *Coenagrion puella* (L. 1758), *Ischnura elegans* (V. d. L. 1820), *Enallagma cyathigerum* (Charp. 1840), *Platycnemis pennipes* (Pallas 1771), *Aeschna cyanea* (Müller 1764), *Sympetrum flaveolum* (L. 1758) et *Calopteryx virgo* (L. 1758).

UVOD

Za vreme terenskih istraživanja u jugozapadnoj Srbiji boravila sam kratko vreme na terenu Sjenice i tom prilikom sakupila izvestan broj odonatnih vrsta. Kako u literaturi ne postoje podaci o Odonatima iz ovog regiona, smatrala sam korisnim da u kratkom prilogu iznesem rezultate svojih istraživanja Odonata ovog kraja.

ODLIKE ISTRAŽIVANOG TERENA

Sjenica se nalazi na dnu Sjeničkog polja, koje leži na 1000 — 1033 m n. v., i pripada Peštorskoj visoravni. Okružena je planinama Javor, Golija, Giljeva i Jadovnik, koji svi pripadaju Dinarskom planinskom sistemu. U neogenu je Sjenička dolina pretstav-

ljala jezero, čiji se slatkovodni jezerski sedimenti i tipski razvijene jezerske terase susreću po njenom obodu.

Kotlina je duga 25, a široka 20 km i pruža se u smeru severozapad-jugoistok. Klima je oštra, kontinentalna, karakterišu je ekstremne niske vrednosti temperature, znatno niže nego u drugim krajevima sličnog položaja, koje se javljaju zbog relativno velike nadmorske visine, ogoljenosti terena i otvorenosti prema svim vazдушnim strujanjima. U proljeće, pa i u ljeto, mogu se često javiti i niske temperature koje padaju i ispod nule. Snežni pokrivač se održava 87 — 96 dana godišnje; kiše padaju od 109 — 123 dana godišnje, tako da je vlažnost vazduha velika. Po količini padavina Sjenica se približava Panonsko-kontinentalnoj klimi.

Vazдушna strujanja na ovom području su veoma izražena: u jesen i zimu najčešći je istočni vjetar koji donosi suvo i hladno vreme; u proljeće je najjači i najčešći sjeverozapadni vetar, umjerenno vlažan i phadan, a s njim se smenjuje jugozapadni vetar koji je topao i vlažan; u ranu jesen duva severni vetar koji naglo snižava temperaturu.

Kroz Sjenicu protiče reka Grabovica koja se uliva u reku Vapu, desnu pritoku Uvca (Crnomorski sliv). Sve ove tekućice su veoma česte, bogate ribom i ostalim akvatičnim organizmima.

REZULTATI I ISTRAŽIVANJA

Adultne forme Odonata su sakupljane 12. 08. 1980. pored vode na periferiji Sjenice, na granici livada i četinarske šume. Sakupljen je materijal od preko 100 jedinki u kome su konstatovane sledeće vrste:

Fam. *Coenagrionidae*

1. *Coenagrion puella* (L., 1758)

Sakupljeno je 5 mužjaka. Dimenzije: abd. 26-29,7 (srednja vrednost 28,3); z. kr. 18,2-20,8 (sred. vr. 19,9).

Ova vrsta pripada refugijalnoj fauni Evrope, to jest staroj predglacijarnoj fauni Evrope, koja se iz refugijuma rasprostranila na sever do srednje Švedske. Pretstavlja egzogeni element istočnomediteranske faune evropskog porekla. Za teritoriju Srbije se navodi sa više lokaliteta (Adamović, 1948, 1949, 1956).

2. *Ischnura elegans* (Van der Linden, 1820)

Sakupljeno je 7 jedinki od kojih 6♂ i 1♀. Dimenzije: ♂ abd. 23,2-26,7 (sred. vr. 25,1); z. kr. 15-17,4 (sred. vr. 16,3) ♀: abd. 25,4; z. kr. 17,4.

Ova vrsta kao i prethodna, pripada refugijalnoj fauni i pretstavlja takođe egzogeni element istočnomediteranske faune evrop-

skog porekla. Široko je rasprostranjena teritorijom Srbije, (A d a m o v i ć, 1948, 1949, 1956).

3. *Enallagma cyathigerum* (Charp., 1840)

Sakupljeno je 51 jedinki i sve su bile mužjaci. Dimenzije: abd. 21,6-28,3 (sred. vr. 25,7); z. kr. 16,7-20 (sred. vr. 19,3).

Holarктиčki je element invazione faune Evrope, to jest faune koja je naselila Evropu posle glacijacije. Poznata je za faunu Srbije (A d a m o v i ć, 1949). U Sjenici smo je nalazili na vegetaciji pored same vode.

4. Fam. *Platycnemididae*

4. *Platycnemis pennipes* (Pallas, 1771)

Sakupljeno je 36 jedinki mužjaka. Dimenzije: abd. 26,9-30,5 (sred. vr. 28,6); z. kr. 19-22 (sred. vr. 20,7)

Pripada vrstama invazione faune Evrope i pretstavlja evrosibirski elemenat sa mediteranskim rasprostranjenjem. Navodi se sa više lokaliteta sa teritorije Srbije (A d a m o v i ć, 1948, 1949, 1956).

Fam. *Aeschnidae*

5. *Aeschna cyanea* (Müller, 1764)

Sakupljena su 2♂ i 1♀. Dimenzije: ♂ abd. 52,7; z. kr. 45,1-45,7; ♀: abd. 51,7 z. kr. 47,6.

Kao i prethodna vrsta i ova pripada vrstama invazione faune i pretstavlja evrosibirski elemenat sa mediteranskim rasprostranjenjem. Poznata je sa teritorije Jugoslavije, ali je nova za teritoriju Srbije. Za razliku od ostalih vrsta koje su sakupljene uz vodu, primerci ove vrste su lovljeni us sam rub četinarske šume, a zalazili su i u samu šumu.

Fam. *Libellulidae*

6. *Sympetrum flaveolum* (L. 1758)

Nađen je samo jedan primerak mužjaka ove vrste. Dimenzije: abd. 20,8; z. kr. 25,5.

Ova vrsta takođe pripada invazionoju fauni, ali vrstama čiji je generički centar u Severnoj Americi. Poznata je za faunu Srbije (A d a m o v i ć, 1948, 1949).

Fam. *Calopterygidae*

7. *Calopteryx virgo* (L., 1758)

Ova vrsta je sakupljena u blizini sela Banjsko, na putu Titova Mitrovica — Sjenica. Sakupljeno je 5♂ i 1♀. Dimenzije: ♂: abd. 39-41,3 (sred. vr. 40); z. kr. 31,7-35 sred. vr. 33). ♀: abd. 39,5 z. kr. 36,7.

Pripada invazionoј fauni Evrope i predstavlja evrosibirski elemenat sa mediteranskim rasprostranjenjem. Poznata je za faunu Srbije (Adamović, 1949).

ZAKLJUČAK

Sakupljene vrste predstavljaju samo deo faune Odonata ovog regiona, jer je sakupljanje obavljeno samo jednokratno. Vrsta *Aeschna cyanea* se prvi put navodi za faunu Srbije iako je poznata iz drugih krajeva Jugoslavije.

Fauna Odonata Sjenice je, po opštim karakteristikama planinska fauna, tako da u njoj dominiraju invazione vrste, koje su bolje prilagođene oštroj klimi područja, iako bi se s obzirom na južni položaj Sjenice trebao očekivati veći broj refugijalnih elemenata.

LITERATURA

- Adamović, Z., 1948: Spisak vilinskih konjica (Odonata Fabr.) u Biološkom institutu u Sarajevu. God. biol. inst. Sarajevo.: 79-84.
- Adamović, Z., 1949: Spisak vilinskih konjica (Odonata Fabr.) u Prirodnačkom muzeju Srpske zemlje. Bull. mus. hist. nat. pays Serbe, 1-2:275-293.
- Adamović, Z., 1956: List of the collected species of Odonata from south Banat, Serbia. Bull. mus. hist. nat. pays Serbe, 8, (2): 101-128.
- Aguesse, P., 1968: Les Odonates de l'Europe Occidentale, du Nord de l'Afrique et des Iles Atlantiques. Faune de l'Europe et du Bassin Médit. 4: 258.
- Conci, C., Nielsen, C., 1956: Odonata. Fauna d'Italia. 1: 298.
- Karaman, B., 1969: Contribution à la connaissance de la faune des Odonates en Macédoine. Fragm. Balc., 7, (11): 93-102.
- Karaman, B., 1981: Contribution à la connaissance de la faune des Odonates du lac de Doiran. Ann. fac. biol. univ. Skopje, 34: 215-223.
- Milosavljević, M. V., 1975: Sjenica. Zemlja i ljudi. Srpsko geogr. društ., 25: 151-162.
- St. Quentin, D., 1959: Die Odonatenfauna Europas, ihre Zusammensetzung und Herkunft. Zool. Jahrb., 87, (4-5): 301-316.

CONTRIBUTION À LA CONNAISSANCE DE LA FAUNE
DES ODONATES DE SJENICA

Biljana S. Karaman
Faculté de Biologie, Skopje

Pendant les recherches faites sur le terrain au sud-ouest de la Serbie, j'ai recueilli un certain nombre d'espèces d'Odonates sur le terrain de Sjenica. Comme il n'existe pas de données littéraires sur la faune des Odonates de cette région, je me sentais obligée de profiter présenter dans une brève contribution les espèces que j'ai découvertes.

Sjenica se trouve au fond de la plaine de Sjenica, à une altitude de 1.000 — 1.033 m. Elle appartient au plateau de Pešter et est entourée de montagnes du système des Dinaridi. Le climat est ici rigoureux, continental. En raison d' une haute altitude, d' un terrain déboisé, de grands courants d'air auxquels elle est exposée, les températures peuvent être extrêmement basses. Tous les cours d'eau de la plaine sont limpides, riche en poisson et autres organismes.

Les Odonates sont recueillis près de l'eau dans la périphérie de Sjenica à la limite des prairies et des forêts conifères. On a recueilli plus de 100 exemplaires des espèces suivantes: *Coenagrion puella*, *Ischnura elegans*, *Enallagma cyathigerum*, *Platynemis pennipes*, *Aeschna cyanea* et *Sympetrum flaveolum*. Outre ces espèces, nous avons trouvé l'espèce *Calopteryx virgo* dans le village BANSKO, sur la route Titova Mitrovica — Sjenica.

La faune des Odonates de Sjenica, dans l'ensemble, est une faune montagnaise, dans laquelle dominant les espèces d'invasion (éléments eurosibériens) mieux adaptées au climat rigoureux.

Les espèces constatées ne représentent qu'une partie de la faune des Odonates de cette région, car le recueillement a eu lieu en une seule fois.